

FALU AZ ÜVEG ALATT

Alomfalú – egyelőre még a budapesti Városépítő és Tervező Vállalat ügyes kezű dekoratív által elkészített mintatábló üveglapja alatt.

A kétszer egyméteres alomfalú ott áll a valóságos falú – Székkutas – kultúrházának egyik emeleti termében. A szokatlan szemletárgynak gyakran van látogatója: garabolyokkal megrakott piaci népek ballagnak fel a lépcsőn falunézni, postára jött tanyaiak állják körül a kirajzolt utakkal, gipszből öntött házcskákkal teli asztalfélét. Nézik a táblát, nézik a jövőjüket. Mert a jelenlegi Székkutas átalakul...

Néhány évvel ezelőtt úgy döntött a Minisztertanács, hogy a szövetkezeti mozgalom megerősödése következtében a faluba húzódó tanyaiak számára néhány mintaközséget kell kialakítani, azzal a céllal, hogy a többi megduzzadó falu is a lehetőségekhez mérten hasonló igényességgel kialakított és hasonlóan rendezett formát vegyen fel.

A kérdés önként adódik: miért éppen Székkutas lesz az első ilyen „mintafalu”.

A tények így felelnek: ez a Hódmezővásárhelytől 20 kilométerre fekvő, jelenleg még alig ezerlakosú kisközség éppen most van azon a ponton, hogy igazi faluvá fejlődjön. Jelenleg még csak amolyan településembrió, a házai messze szóródtak egymástól, de a már meglévő szervezettsége, földrajzi elhelyezkedése, természeti adottságai mind azt mutatják: érdemes itt letelepedni. A másik fontos indok: a község határában még éppen 3500 ember él mintegy 850 tanyán. Az ő betelepülésük biztosítaná a mintafalu mintatervének megvalósulását.

Mintafalu, mintaterv...

Segítsünk a jövő lexikon címszóiróinak! Próbáljuk összefoglalni, mi is az a szocialista község?

Tehát: „Szocialista községnek nevezzük azokat a megfelelő terv alapján épült, központosított, közművesített településeket, amelyek a tanyai lét szükségtelessé válása következtében jönnek létre. Mivel a magángazdálkodás kellékei, a nagy gazdasági udvar, az istállók, a fészerek, az ólak feleslegessé válnak, a szocialista község házai már *nem munkahelyek*, hanem pihenésre, művelődésre szolgáló *otthonok*. A szocialista községnek korszerű iskolája, napközi otthona, művelődési háza, orvosi rendelője, fürdője, mosodája s minden olyan kelléke megvan, ami a kulturált élethez szükséges.”

Valahogy így...

Most néhány szót a jövő Székkutasáról!

A mintaközséget körülbelül háromezer lakos számára tervezik. Ennyi ember ugyanis éppen elegendő a falu határának megműveléséhez – lévén Székkutas most is és a jövőben is főleg mezőgazdasággal foglalkozó község. Ennek a háromezer embernek hozzávetőleg *ezer lakásra* lesz szüksége. A lakásokat részben *kertes családi házak*, részben *ikerházak*, részben *többlakásos, egyemeletes épületek* adják. Ez utóbbiak készülnének el leghamarabb, hiszen ide a nem mezőgazdasággal foglalkozó lakosok költöznének, s ezek áttelepítése okozza a legkevesebb gondot. A többi ház később épül fel, 100–160 négyzetméteres portákon.

Az elkészült házakat fokozatosan minden szükséges kultúrahordozóval – *vízvezetékekkel, villannyal, később gázzal* is – felszerelik, sőt a háztömbök közé még *garázs-sor* is épül, ahol elhelyezhetik s javíthatják kocsijaikat a székkutasiak.

A falu a Hódmezővásárhelyről Orosháza felé futó 43-as számú közlekedési főútvonalról északra, valamint az út és a vasútvonal közti területen épül majd fel. A kijelölt helyen már jó néhány, az utóbbi években épült ház áll, ezek szervesen illeszkednek majd az új falu képébe.

A műút északi oldalán több olyan középület is van, amely a szocialista községnek is díszé lesz. Így elsősorban az *egyemeletes, 500 személy befogadására alkalmas művelődési ház* – népszerű nevén az „alföldi opera” –, amely a megnövekedő kulturális igényeket is ki tudja majd elégíteni, s amelynek egyik emeleti termében helyezték el ezt a bizonyos jövőidéző makettet.

A Városépítő és Tervező Vállalat szakemberei a faluépítés *ütemtervét* is elkészítették. A legelső lépés a *csatornázás*, majd sorban elkészülnek a középületek, az *orvosi rendelő, a gyógyszerár, a 16 tantermes általános iskola, a bölcsőde, az óvoda, az üzletház, az étterem, az eszpresszó, a posta, a tisztasági fürdő, a játszótér, a sportpálya, a szabadtéri színpad, az új piac*, aztán a tágas-ablakos lakóépületek.

Ha a falu elkészül, *Kasztó Dénesen*, a Városépítő és Tervező Vállalat mérnökén – az új Székkutas megtervezőjén – kívül még éppen 37 szerv szakemberei lesznek büszkék rá. Tervezői, szervezői, tanácsadói munkával segíti az első szocialista község felépítését az *Országos Tervhivatal, az Építésügyi Minisztérium, a Vízügyi Főigazgatóság, az Országos Közegészségügyi Intézet* és még éppen 33 más intézmény.

Eddig a logarléc-szülte álmok!
Most jöjjön a valóság: mit szólnak ehhez a történelmi változáshoz a szék-
kutasiak?

A tablónézés, a tervböngészgetés után most már a szóbeli ismeretszerzés kö-
vetkezik.

— Tudnak a változásokról — mondja *Molnár* Mihály tanácsstítkár, az első
megkérdezett. — Előadásokon ismertettük a terveket, mindenki nagy érdeklő-
déssel fogadta őket...

— És az új Székkutas kialakításához szükséges „bevándorlás” megkezdő-
dött-e már?

— Jöttek *egyen-ketten*...

— Miért nem többen? A felvázolt és ideálisnak mondható körülmények nem
vonzzák a tanyaiakat?

— Vonzzák, vonzzák, csakhát a *telek*...

— Mi van a telekkel?

— *Kicsinek* találják.

— Miért kellene itt a faluban nagyobb telek?

— Hát...

— Ennek a közhangulatjelző „hát”-nak utána kell nézni.

Irány a tanyavilág!

Egy nyárfás, gémeskutas tanya bejáróján bukdácsolunk be először. A kutya-
riasztó köszönetésekre egy jótartású, negyven körüli asszony kerül elő. Amikor
aztán ott ülünk az almaszagú szoba nylonterítés asztalánál, elhangzik a kérdés:

— Maguk mikor költöznek be?

— Nemigen hiszem, hogy mostanában...

— És miért?

— Idekint *egy hold* van a tanya körül, odabent száz, *vagy százötven négyszög-
öles* telket adnak! Az még zöldséget, krumplit termelni is kevés, nemhogy *állatot
tartani!* Márpedig nekünk az *állat* kell, mert az *hozza a pénzt!* Az uram benne
van a csoportban, egy egységre harminc-egynéhány forintot szokott kapni, de hát
ez a családnak kevés... Ha többet fizet a csoport, akkor beköltöznénk, talán...

A szomszéd tanyában a szecs kavágó mellől mondja a gazda:

— *Nem férünk el* egy akkorácska telken! Hova tegyem akkor a tehenet, a
disznót! Az asszony a libát, a kacstát, a tyúkokat... Dolgozunk a csoportban is, de
azért inkább itt, a tanya körül jön össze az a kis pénz! Tudom én, hogy *más lenne
odabent élni*, különösen úgy, ahogy elsorolták. De hát mit csináljunk! Most még
így alakul a megélhetés!

Még egy próba a falu túlsó szélén. Itt már szinte klasszikus tömörséggel fo-
galmazódik meg a válasz:

— Amíg a tsz nem tud legalább annyi jövedelmet biztosítani, mint amennyi
most a tanyai állattartással együtt összejön, szó sem lehet a beköltözésről! *Minden
attól függ: hogy boldogul a tsz!*

— Nagyobb telket viszont nem mérhetünk — mondja a házhelyügyben ismét
felkeresett tanácsstítkár. — *Törvény szabályozza a teleknagyságot*, meg különben is,
hogy lenne akkor Székkutas mintafalu?

Néhány új ház azért már ott piroslik a gödrös-vizes utak mentén. Az egyik sar-
kon álló, vakolatlan épület ablakain át jól látható a két tágas szoba, beljebb meg a
fürdőszoba falának támasztva a fényesfehér fürdőkádnak.

Egy nyíratlan bajszú parasztember a kerítés vasbeton oszlopait állítja.

— Megunták a tanyán?

— Elég volt huszonöt évig!

— Maguknak nem kicsi a telek?

— Kicsi, kicsi, de mit csináljunk! Az asszony tart majd néhány aprójószágot, én
a csoportba járok, a fiam traktoros, majd csak megélünk valahogy!

— S amikor elsorolja, hogy mi minden — vízvezeték, beépített konyha, csem-
pezett fürdőszoba — lesz a lakásunkban, amúgy félmosolygósan hozzáteszi:

— Az ám! A mi házunk már *szocialista!*

De akit még hosszú ideig a tanyaóhoz köt a megélhetés, az is beleszól a tervez-
getésbe. Leginkább az új főutca szükségességét vitatják, de van néhány ellenzője
a szabadtéri színpadnak — „Minek erre is költeni, ott a régi!!” — meg a víztoronynak
is. De az ellenvéleményeknek a jószándék a rugója: arra jusson pénz, amire leg-
inkább kell!

Úgy tervezik, hogy Székkutason még az idén megkezdik a csatornázást; aztán
— „ahogy bírjuk” alapon — lassan sor kerül a többi tervrészlet megvalósítására is.

Az átomfalú mégiscsak kilép az üveg alól...

AKÁ CZ LÁSZLÓ